

Uvod u makroekonomiku

Makroekonomika proučava ponašanje privrede kao cjeline. Analiza nacionalne proizvodnje, zaposlenosti, opće razine cijena i vanjske trgovine.

John Maynard Keynes osnivanje makroekonomike. (Keynesian revolucija)

Ragnar Frisch: prvi koristio termin Makroekonomika.

Piet De Wolff podijelio je na mikroekonomiku i makroekonomiku.

agregati: društveni proizvod, nacionalni dohodak, ukupna potrošnja, ukupne investicije, ukupna zaposlenost, novčana masa, bilanca uvoza i izvoza, vanjski dug, ...

makroekonomski parametri: omjeri između agregata. njima upravlja ekonomska politika.

cilj makroekonomije: postizanje opće ravnoteže uz puno korištenje raspoloživih resursa. ostvaren ako se agregatna ponuda poklapa s agregatnom potražnjom.

- Povećanje proizvodnje
- Niska stopa nezaposlenosti
- Stabilnost cijena
- Uravnotežena vanjska trgovina

Ne postoji rješenje oko kojeg se svi slažu („Makroekonomska predviđanja imaju vrlo slabe rezultate, a prihvaćena verzija makroekonomike nekoliko se puta promijenila od svog početka.“)

makroekonomija koristi **mikroekonomiju**.

klasična škola (18. – 20. st.): spominju se neki likovi (Adama Smith), misle da slobodno tržište samo regulira (nema potrebe za drž. intervencijom, laissez faire). Do krize 1930.

- realni sektor
- sektor novca

načelo klasične dihotomije, neutralnost novca: negira međudjelovanje ta dva sektora
savršena konkurencija
resursi se u potpunosti koriste
širenje ide polako

Keynes revolucija (1930): zagovara državnu regulaciju

nesavršeno tržište, asimetrične info, kolebanje
stabilizacijska politika
rigidne cijene (ne dugo)

neoklasična proturevolucija (monetarizam, 1960): vraća klasičnu, potpuno odbacuje drž. reg. (radikalno)

gosp. fluktuacije rezultat promijena zaliha novca
monetarno pravilo: središnja banka trebala zadržati stalnu stopu rasta
realna teorija poslovnog ciklusa?, Opskrbna-strana ekonomije?

ekološka makroekonomika: pomatra i prirodu

makroekonomija nastala zbog:

- početka prikupljanja info. i sistematizacije
- ponavljanje poslovnih ciklusa
- velika depresija (1930)

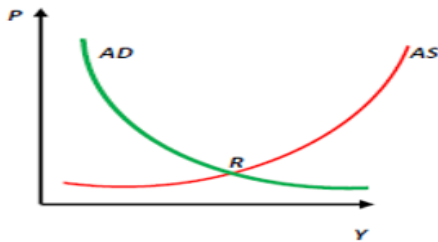
agregacija: spajanje nekih jedinica

agenti: kućanstva, tvrtke, vlada, zatvorena ekonomija

tržišta: roba, resursa, finansijsko, stranih valuta

država blagostanja: postignuta makroekonomska ravnoteža

agregatna ponuda i potražnja (aggregate supply & demand): suma svih ponuda/potražnja

Krivulja agregatne ponude i potražnje – AD, AS

Nominalne veličine: u tekućim cijenama, nisu usklađene za stopu inflacije.

Realne veličine: u stalnim cijenama, izbjegava inflacija.

proizvodnja, zaposlenost, cijene, neto izvoz

mak. eko. varijable: BDP, ag ponuda i potražnja, investicije, štednja, uvoz, izvoz

pokazatelji: BDP, NNP (net nat. product), GNP (gross nat.), NI (nat income), DI (disposable income), NEW (net eco welfare)

Ekonomska politika: svjesne, namjerne **promjene određenih ekonomskih varijabli**, koje čine subjekti ekonomske politike, radi ostvarenja nekog unaprijed utvrđenog cilja

- fiskalna
- monetarna
- politika dohotka
- tečajna
- politika gosp. rasta (želi povećati proizvodnju)
- politika stabilizacije (želi smanjiti recesiju, utječe na potražnju)

instrumenti ekonomske politike: tehnike

mjera ekonomske politike: način primjene tehnike

Statička ekonomska analiza: ne uzima u obzir vrijeme

Dinamička ekonomska analiza

ciljevi društva

- opći: zajednički za većinu zemalja
 - komplementarni

- konfliktni
- specifični

indeks potrošačkih cijena (CPI – Consumer Price Index): pokazatelj opće razine cijena.

inflacija

- umjerena

EU (slajd 66 – 73)

sad tu pišu neki postotci po godinama, ali ako me pita koliki je porast BDP u 2014, *prste ću im srpom odsjeći*.

fiskalna politika

porezi, javni rashodi

- državni izdatci za kupovinu roba i usluga
- oporezivanje dohotka

oporezivanje

javna potrošnja

ekspanzivna (povećanje BDP) (povećanje javne potrošnje, smanjenje poreza) i

restriktivna (smanjenje) fiskalna politika

dugoročno

monetarna politika

novac

provodi ju **središnja banka**

kontrolira kamatne stope

regulacija količine novca u opticaju

kratkoročno

ekspanzivna (povećanje ponude novca, smanjenje kamatnjaka, povećanje BDP, viša inflacija) i

restriktivna

politika dohotka

kontrola najamnina i cijena (i nadnica)

politika razmjene

carine, kvote

upravljanje tržištem deviznih tečajeva

fiksni tečajevi, fluktuirajući tečajevi

proračunska politika

proračunski suficit: porezi i drugi prihodi > državni rashodi

proračunski deficit

kad su jednaki → uravnotežen proračun

državni dug: ukupna vrijednost državnih obveznica u javnom vlasništvu

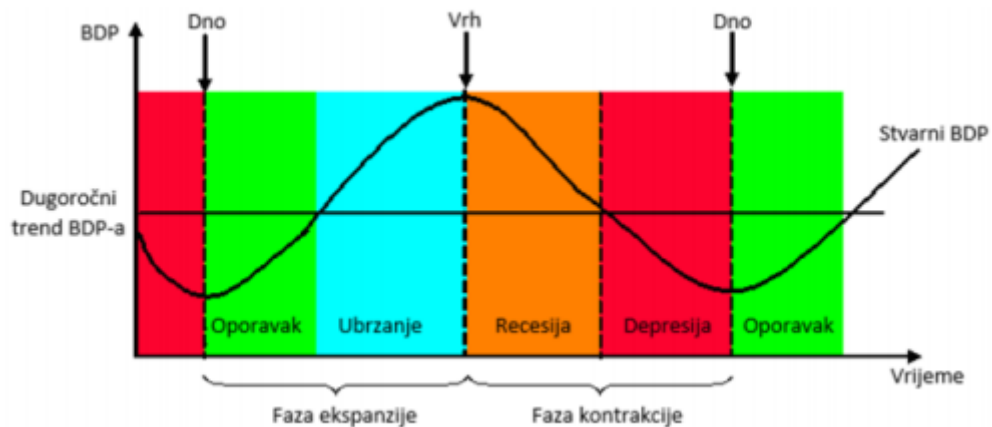
Poslovni Ciklusi

-pod poslovnim ciklusima se podrazumijevaju **fluktuacije** ukupne proizvodnje, dohotka i zaposlenosti

- **kratkoročni**: do 2 godine
- **dugoročni**: do 10 godina

-faze poslovnih ciklusa

- **Ekspanzija**: uzlazna faza (povećanje realnog BDP-a, proizvodnje, zaposlenosti i agregatne potražnje, dok se smanjuju nezaposlenost i neprodane zalihe)
- **Recesija**: silazna faza (smanjenje realnog BDP-a, proizvodnje, investicija, zaposlenosti, profita i agregatne potražnje uz istovremeno povećanje nezaposlenosti i zaliha neprodanih finalnih proizvoda), opada najmanje kroz **dva uzastopna tromjesečja**

- NE postoji **konsenzus** o čimbenicima koji pokreću **poslovne cikluse** te o mehanizmima koji određuju njihov intenzitet i trajanje.

- **vanjske teorije** nalaze uzroke poslovnih ciklusa izvan ekonomskog sustava (ratovi, revolucije, migracije)
- **unutarnje teorije** traže uzroke u funkcioniranju samog ekonomskog sustava

-poslovni ciklusi su **periodični** (5 vrsta):

- **sezonski ciklus** – unutar **jedne** godine (primjerice ubrzanje ekonomske aktivnosti u Hrvatskoj za vrijeme turističke sezone i usporavanje u posljednjem kvartalu)
- **Kitchinovi ciklusi** – traju između **3 i 7** godina
- **Juglarovi ciklusi** – traju između **7 i 11** godina
- **Kuznetsovi ciklusi** – traju između **15 i 20** godina
- **Kondratijevljevi ciklusi** – traju između **45 i 60** godina

-kratki opis ekspanzije:

- **ekspanziju** obilježava rast realnog BDP-a, zaposlenosti i osobne potrošnje te početak investicija
- u **ranom periodu ekspanzije** centralne banke provode **ekspanzivnu monetarnu politiku** i time smanjuju kamatne stope, što povećava kreditnu aktivnost banaka (**Svi sektori bilježe rast**)
- **srednju fazu ekspanzije** obilježava vrhunac rasta BDP-a, snažna kreditna aktivnost i prelazak monetarne politike u neutralni stav (**rast industrijske proizvodnje**)
- **završna faza ekspanzije** se podudara s **vrhuncem** ekonomskog ciklusa (Stope rasta BDP-a i prihodi kompanija dosežu najveće stope rasta, a posljedica veće iskorištenosti kapaciteta, potražnja za sirovinama i energijom je na vrhuncu pa tako u ovoj fazi ti sektori bilježe najbolje rezultate), **monetarna politika postaje restriktivna kako bi „ohladila“ ekonomiju i smanjila inflaciju**

Bitnije stavke poslovnih ciklusa:

- poslovni ciklusi se ne mogu izbjeći, ali se mogu relativno uspješno neutralizirati mjerama **fiskalne** i **monetarne** politike
- prateća pojava poslovnih ciklusa je **nezaposlenost**
- **Sva gospodarstva** bilježe ovakva periodička ciklička kretanja, i razvijena i nerazvijena, i mala i velika, i zatvorena i otvorena, **Socijalistička** i **planska gospodarstva**
- unatoč raširenom mišljenju, poslovni ciklusi **nisu samo obilježje kapitalizma**
- ideja o **periodičkom ponavljanju** različitih faza kroz koje prolazi gospodarstvo pojavila tek kasnije u **19. stoljeću**

Najpoznatije teorije poslovnih ciklusa:

općenito:

- **monetarne teorije** koje objašnjavaju cikluse ekspanzijom i kontrakcijom novca i kredita
- **model multiplikatora i akceleratora** koji objašnjava nastanak poslovnih ciklusa djelovanjem multiplikatora i akceleratora
- **političke teorije** koje objašnjavaju nastanak istih djelovanjem političara koji prilagođavaju fiskalnu i monetarnu politiku kako bi bili ponovno izabrani
- **teorije ravnotežnih poslovnih ciklusa** koje tvrde da pogrešne predodžbe o kretanjima cijena i najamnina ljude dovode do stanja u kojem premalo nude ili premalo rade zbog čega dolazi do poslovnih ciklusa
- **teorije realnih poslovnih ciklusa** koje tvrde da isti nastaju uslijed oscilacija u produktivnosti u pojedinim sektorima što se dalje prenosi na ostale sektore privrede
- **inovacijske teorije** koje tvrde da poslovni ciklusi nastaju uslijed fluktuacija inovacija

konkretno:

- **Schumpeterova** teorija inovacija
- Austrijska teorija kreditnog ciklusa i pogrešno usmjerenih investicija (eng. malinvestment)

- **Keynesova** teorija
- **Samuelson-Hansenov** model multiplikatora i akceleratora
- **Hicksova** teorija endogenog ciklusa
- Financijska teorija Minskog
- Teorija realnih poslovnih ciklusa

Važnije osobe u području teorije poslovnih ciklusa:

- **Juglara** se smatra prvim teoretičarem poslovnih ciklusa, uzroke ciklusa je vidio u pretjeranom optimizmu koji dovodi do pretjeranog investiranja te kreditnoj ekspanziji i kontrakciji
- **A. W. Phillips** - pronašao je jasan dokaz negativnog odnosa između inflacije i nezaposlenosti: kada je nezaposlenost bila niska, inflacija je bila visoka, a kada je nezaposlenost bila visoka, inflacija je bila niska, često i negativna, **Phillipsova krivulja**(prikazuje stopu inflacije i stopu nezaposlenosti - Zemlja je mogla postići nisku nezaposlenost, ako je bila voljna tolerirati višu inflaciju, ili je mogla postići cjenovnu stabilnost, ako je bila voljna tolerirati višu nezaposlenost.)
- **A. M. Okun** – uočio negativnu vezu stope nezaposlenosti i razine BDP-a među prvima je polovicom prošlog stoljeća, **Okunov Zakon: Porast nezaposlenosti za 1% iznad prirodne stope nezaposlenosti izaziva pad realnog BDP za 2%**

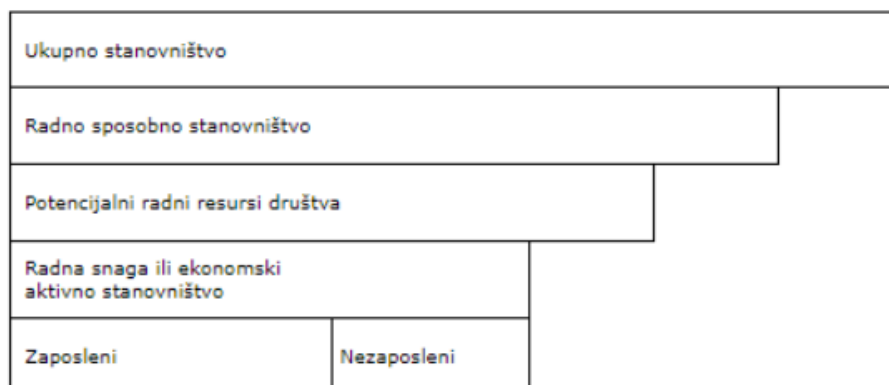
Nezaposlenost

-Nezaposlenost je izvrstan pokazatelj **stanja gospodarskog ciklusa**

-nezaposlenost obuhvaća sve osobe starije od dobne granice određene za mjerenje ekonomski aktivnog stanovništva, koje su:

1. tijekom referentnog razdoblja bile bez posla i
2. tijekom tog razdoblja bile u svakom trenutku na raspolaganju za posao i
3. tražile posao (poduzimale određene korake u cilju pronalaženja posla)

-podjela stanovništva prema mogućnosti uključivanja na tržište rada:

- **Radno sposobno stanovništvo** čine osobe starije od navršenih 15 godina

- **Nezaposleni** su bez posla, stariji od 16 godina, sposobni i voljni raditi i aktivno traže posao
- **Zaposleni** su oni stariji od 16 godina, koji obavljaju plaćeni posao u punom ili skraćenom radnom vremenu i statistički su evidentirani
- **Zaposlenici** su osobe koje rade za poslodavca u državnom ili privatnom sektoru i za svoj rad primaju naknadu u novcu ili naturi.
- **Radna snaga** su nezaposleni i zaposleni; zove se još i trenutno aktivno stanovništvo (**Radna snaga = nezaposleni + zaposleni**)
- **Izvan radne snage** su osobe bez posla koji ne traže zaposlenje
- **Obeshrabreni radnici** su osobe koje žele posao, raspoložive su za rad, ali ne rade i ne traže posao jer misle da ga ne mogu naći - čine neiskorišteni radni resurs. (poznato još kao i skrivena nezaposlenost)

-mjerenje nezaposlenosti:

- **Apsolutno: broj** nezaposlenih
- **Relativno:** stopa nezaposlenosti
- **Stopa aktivnosti:** postotni udio aktivnog stanovništva (radne snage) u radno sposobnom stanovništvu

-**Stopa nezaposlenosti:** omjer broja nezaposlenih i ukupno raspoloživih resursa radne snage izražen kao postotak

-**evidencija** nezaposlenosti: anketa uzorka radne snage jedini je zadovoljavajući način prikupljanja podataka o nezaposlenosti na nacionalnoj razini u skladu s međunarodnim standardima ILO-a

-u anketu se evidentiraju osobe koje:

1. u referentnom tjednu nije obavljala nikakav posao za novac ili plaću u naturi
2. u posljednja 4 tjedna prije anketiranja aktivno je tražila posao
3. ponuđeni posao mogla bi početi obavljati u iduća 2 tjedna.

-vrste nezaposlenosti:

- **frikcijska** - nastaje zbog neprekidnog kretanja ljudi između regija i radnih mjesta ili kroz različite faze životnog ciklusa, po trajanju je **kratkoročna**
- **strukturna** - označava raskorak između ponude i potražnje za radnicima, od radnika koji su izgubili posao često zahtjeva **prekvalifikaciju i stjecanje novih znanja i vještina**, po trajanju je **dugoročna**
- **ciklička** - dešava se kada jednostavno nema potražnje za poslom, javlja se u periodima krize i depresije (zato **ciklička**), po trajanju je **dugoročna**
- **dragovoljna** (dobrovoljna) - nastaje onda kada radnici ne žele raditi po aktualnim tržišnim nadnicama (plaćama)
- **nedragovoljna** (prisilna) - kada žele raditi za nadnice kakve prevladavaju na tržištu, ali ne mogu naći uposlenje
- **Sezonska nezaposlenost**

- **registrirana ili administrativna stopa nezaposlenosti** stavlja u odnos broj nezaposlenih i broj ukupnog aktivnog stanovništva

- najvažniji pokazatelji tržišta rada:

- stopa ekonomske aktivnosti
- stopa nezaposlenosti
- stopa zaposlenosti

- **posljedice** nezaposlenosti:

- Individualne
- Društvene
- Društvene - smanjenje BDP-a, gubitci

- **politike** zapošljavanja

1. **Aktivne** - usavršavanje, subvencionirano zapošljavanje, javni radovi, pomoć pri zapošljavanju
2. **Pasivne** - sustav naknada za nezaposlene

- **Puna zaposlenost:**

- je stanje u kojem nema cikličke već samo frikcijske i strukturne nezaposlenosti
- **Stopa nezaposlenosti pri punoj zaposlenosti naziva se prirodnom stopom nezaposlenosti i kreće se od 3 do 5 % radne snage.** Najniža razina nezaposlenosti kod koje inflacija može ostati stabilna. Visina prirodne stope nezaposlenosti nije fiksna veličina, već se razlikuje od zemlje do zemlje ovisno o okolnostima.

- **Optimalna** stopa nezaposlenosti: ona stopa nezaposlenosti pri kojoj se postiže maksimalno neto blagostanje. **Optimalna stopa nezaposlenosti < prirodna stopa nezaposlenosti**

Nezaposlenost u Hrvatskoj:

- posljedica strukturnih promjena gospodarstva, likvidacija i stečaja poduzeća, otpuštanja zaposlenih, razmjerno smanjenih mogućnosti zapošljavanja, ali i prostorne i profesionalne neusklađenosti ponude i potražnje rada
- loša makroekonomska politika i privatizacija, kao i odgađanje provođenja strukturnih reforma
- razvitak privatnog sektora zasnovan na uslugama trgovanja, a ne na proizvodnji
- ratno stanje
- U 2013. godini događa se bitna prekretnica za Hrvatsku što utječe i na stopu nezaposlenosti, jer te godine Hrvatska postaje članica Europske unije. 2013. godine broj nezaposlenih iznosi 345 112 što je najveća brojka u proteklih dvanaest godina. Nakon toga broj nezaposlenih počinje polako padati i pada sve do 2016. godine.

Bruto domaći proizvod (BDP)

Gospodarstva prolaze kroz različite faze ekonomskog ciklusa, općenito: **ekspanzija, depresija, recesija i faza oporavka** ekonomije.

Najčešće korištene kvantitativne mjere za analizu ekonomskog stanja zemlje su

- bruto **domaći** proizvod (BDP)
- bruto **nacionalni** proizvod (BNP)
-Oni predstavljaju ukupnu **tržišnu vrijednost svih roba i usluga** proizvedenih u gospodarstvu tijekom određenog razdoblja.

Bruto domaći proizvod

- osnovni makroekonomski pokazatelj. Najobuhvatnija mjera ukupne proizvodnje neke privrede. Najprometniji i najvažniji ekonomski pokazatelj za ekonomiste i investitore
- služi za usporedbu performansi dvaju gospodarstava i kao ključni input za donošenje odluka o investiranju u nekom gospodarstvu
- određuje se za neko geografsko područje (npr. Država, regija, ...) i za određeni vremenski period (najčešće za jednu godinu ili za jedna kvartal = 3 mjeseca).

3 definicije BDP-a :

1. **Predstavlja tržišnu vrijednost svih finalnih proizvoda i usluga proizvedenih u nekoj zemlji tijekom određenog razdoblja (npr. jedne godine).**

$$\text{BDP} = \text{privatna potrošnja} + \text{bruto investicije} + \text{državne investicije} + \text{državna potrošnja} + (\text{izvoz} - \text{uvoz})$$

INTERMEDIJARNO je dobro proizvod koji se koristi u proizvodnji nekog drugog dobra npr. krumpir u proizvodnji čipsa.

|-> Intermedijarna dobra ne ulaze u BDP ako gledamo ovu definiciju

2. Dodatna vrijednost koja se proizvede u okviru privrede promatrane zemlje.
U tom smislu se, **BDP definira kao suma dohodaka od faktora proizvodnje** zarađenih u privrednim aktivnostima na određenom teritoriju u definiranom vremenskom periodu.

Ili na hrvatskom: Dodatna vrijednost je vrijednost proizvodnje umanjena za vrijednost intermedijarnih dobara koja se koriste u proizvodnji.

3. 3) BDP se može definirati i kao suma dodatnih vrijednosti stvorenih na određenom teritoriju u određenom vremenskom periodu.

U ovoj se definiciji uzimaju u obzir i vrijednosti svih aktivnosti koje su omogućile da neko dobro/usluga bude dostupna potrošaču. U BDP ulaze i cijene intermedijarnih dobara.

Metode računanja nominalnog BDP-a: proizvodna (industrija), rashodna (svačija potrošnja), dohodovna (plaće i profit)

-**Problemi** pri utvrđivanju **BDP**-a:

- dvostruko knjiženje
- proizvodnja koja nije za tržište
- dobra proizvedena od strane države
- kućanski poslovi
- promjena razina cijena

-**index potrošačkih cijena (CPI)**,

-**stopa inflacije potrošačkih cijena** = $[CPI(\text{ove god}) - CPI(\text{prošle god})] / CPI(\text{prošle god}) * 100$

1. Nominalni i realni BDP

Nominalni BDP: BDP izražen u cijenama koje su aktualne te godine (tekućim cijenama).

Najčešće se koristi za usporednu BDP između kvartala jedne godine.

Realni BDP: izražava se u stalnim cijenama.

Stalne cijene su jednake cijenama neke bazne godine koju se uzelo kao referentnu točku za računanje. Znači za svaki proizvod se računa vrijednost zarade s cijenama koje su bile bazne godine. Realni BDP se koristi za usporedbu BDP-a različitih godina.

Video koji objašnjava razliku: <https://www.investopedia.com/terms/r/realgdp.asp>

Pri procjenama rezultata gospodarstva ekonomisti se oslanjaju na STOPU RASTA REALNOG BDP-a. Razdoblje pozitivnog rasta naziva se EKSPANZIJAMA. Razdoblje negativnog rasta naziva se RECESIJAMA.

Stopa rasta = $\text{promjena realnog DP} / \text{realni DP u prethodnoj godini} * 100$

BDP deflator : odnos između nominalnog i realnog bruto domaćeg proizvoda.

$\text{BDP deflator} = \text{Nominalni BDP} / \text{Realni BDP}$

BDP jaz: Razlika između potencijalnog i stvarnog BDP -> pokazatelj recesije

2. Bruto nacionalni proizvod (BNP)

BNP: ukupna vrijednost svih finalnih proizvoda i usluga proizvedenih na bazi proizvodnih faktora (rada i kapitala) čiji su vlasnici rezidenti određene zemlje.

$\text{BNP} = \text{BDP} + \text{neto faktorska plaćanja}$

neto faktorska plaćanja = faktorska plaćanja iz inozemstva – faktorska plaćanja inozemstvu

BDP vs BNP:

BDP ocrta snagu lokalnog gospodarstva u zemlji i pokazatelj je stabilnosti zemlje, dok **BNP** predstavlja kako njeni državljani doprinose ekonomiji zemlje. BDP se temelji na lokaciji, dok se BNP temelji na državljanstvu. **Ako je ekonomija zatvorena, tada je BNP = BDP.**

3. Nacionalni dohodak

Nacionalni dohodak (NI): suma faktorskih dohodaka koje primaju vlasnici radne snage, kapitala i zemlje.

Raspoloživi dohodak (DI): dohodak koji domaćinstvu ostaje za potrošnju (C) i štednju (S)

Izračunava se tako da se od ukupnog dohotka (NI) oduzmu neposredni porezi (Td) i pridodaju transferna plaćanja (Tp).

4. Neto ekonomsko blagostanje (Net Economic Welfare - NEW)

Novi pokazatelj ekonomske aktivnosti koje ne uključuje one elemente BDP-a koje ne doprinose blagostanju pojedinca, a uključuje one stavke potrošnje koje su isključene iz BDP-a, a doprinose blagostanju.

5. BDP per capita

Predstavlja prosječni dohodak koji se zaradi u okviru granica promatrane zemlje.

Jednako je važna razina REALNOG BDP-a po glavi stanovnika = realni BDP / broj stanovnika, to je pokazatelj prosječnog životnog standarda zemlje.

BDP PPP-a po glavi stanovnika: BDP po glavi stanovnika predstavljen na osnovi pariteta kupovne moći.

Služi za lakšu usporedbu BDP-a različitih zemalja jer uključuje različite cijene života.

Paritet kupovne moći (PPP): ekonomska teorija koja procjenjuje potrebnu prilagodbu deviznog tečaja između zemalja kako bi razmjena bila jednaka kupovnoj moći svake valute.

6. Inflacija

Inflacije možemo podijeliti na:

- **latentne ili potencijalne ili umjerene** - ljudi vjeruju u novac, osjećaju se sigurno uzimati kredite, kupuju
- **srednje ili galopirajuće** - novac gubi vrijednost, ljudi čuvaju novac i pokušavaju ga pretvoriti u nešto realno tipa nekretnine, ugovori dobivaju **indeksnu klauzulu** (inflacija nema utjecaj na ugovorne transakcije), cijene se mijenjaju iz mjeseca u mjesec
- **katastrofalne ili hiperinflacije** - cijene se mijenjaju iz sata u sat, ekonomsko rasulo

Inflacija predstavlja općenito povećanje cijena proizvoda i usluga unutar jednog gospodarskog područja (pojava rasta cijena).

Inflacija je zapravo stopa po kojoj su se cijene proizvoda i usluga povećale u određenom vremenskom razdoblju.

Zbog nje se smanjuje kupovna moć stanovništva u državi. Zbog rasta cijena kroz vrijeme **vrijednost novca se smanjuje.**

Suprotan pojam inflaciji je **deflacija** koja označava proces smanjivanja opće razine cijena.

Srodan je i pojam dezinflacija koja označava proces smanjivanja stope inflacije.

Stopa inflacije = [razina cijena (godina t) - razina cijena (godina t -1)] / [razina cijena (godina t -1)] * 100 %

Jedan od važnijih uzroka inflacije je prekomjerno povećanje novčane mase u optjecaju.

Ulogu **nadglednika** ili kontrolora inflacije u državi obično ima **središnja banka** koja sa svojom monetarnom politikom pokušava održati mjeru inflacije stabilnom (2-3%). Mjera inflacije je povezana sa zaposlenošću - umjerena inflacija je poželjna.

INFLACIJA PREMA NJEZINIM POČETNIM UZROCIMA:

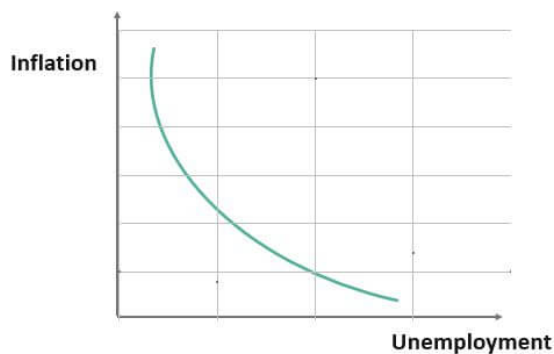
- **Inflacija potražnje** – jedan od najvećih šokova na inflaciju je promjena agregatne potražnje. Bez obzira na uzroke, inflacija potražnje nastaje kada agregatna potražnja raste brže od proizvodnog potencijala ekonomije, povlačeći cijene na više da bi se izjednačile agregatna ponuda i potražnja.
- **Inflacija ponude (inflacija troškova)** – uzorkovana je smanjenjem agregatne ponude uz istu agregatnu potražnju.

PHILLIPSOVA KRIVULJA

Prema Phillipsovoj hipotezi porast nezaposlenosti će kratkoročno smanjiti inflaciju i obrnuto, zbog čega Philipsova krivulja pokazuje mogućnost izbora i “zamjene” (trade off) između manje stope nezaposlenosti i veće stope inflacije ili obrnuto.

Kolika će biti cijena suzbijanja inflacije određeno je nagibom Philipsove krivulje, ukoliko je strmija, cijena suzbijanja inflacije mjerena stopom nezaposlenosti će biti manja i obrnuto.

Phillips Curve

Što je stopa nezaposlenosti u ekonomiji neke države niža, to je veća stopa promjene u plaćama radne snage ekonomije te države.

Dugoročno postoji samo jedna stopa nezaposlenosti koja je u skladu sa **stabilnom inflacijom**. To je **prirodna stopa nezaposlenosti** pri kojoj je **Philipsova krivulja dugoročno okomita**, a snage koje djeluju na porast, odnosno na smanjenje inflacije su u ravnoteži. Inflacija je pri toj stopi stabilna bez znakova ubrzavanja, odnosno usporavanja i to je **najniža stopa nezaposlenosti koja se može održavati** i koja je u skladu s potencijalnom proizvodnjom zemlje.

Dva bitna učinka inflacije: 1. preraspodjela dohotka i bogatstva između različitih skupina 2. iskrivljenje (distorzija) relativnih cijena različitih proizvoda

Ekonomisti se slažu da predvidiva i stabilna inflacija osigurava najbolju klimu za zdravi ekonomski rast.

Dodatni pojmovi

- bruto investicije su ukupna kapitalna ulaganja namijenjena zamjeni izrabljenog fizičkog kapitala i proširenju postojećeg, financiraju se iz amortizacije i akumulacije
- neto investicije su namijenjene proširenju postojećeg fizičkog kapitala, a financiraju se iz akumulacije, dobivaju se tako da se bruto investicije umanje za iznos amortizacije
- Ono što ostane neprijavljeno poreznim organima naziva se sivom ekonomijom

Fiskalna politika

Za usmjerivanje **ekonomskih ciljeva** zemlje koriste se:

1. Fiskalna politika

- sredstvo kojim **vlada** regulira svoje razine **potrošnje** (javni rashodi, npr. izgradnja cesta) i **porezne stope** (javni prihodi, npr. oporezivanje dohotka) za praćenje i utjecaj na nacionalnu ekonomiju
- **fiskalna = lat. fiscus** (državna blagajna) + **lat. polis** (država)
- nastala pod utjecajem J.M. Keyna, često se naziva i **kejnzijanska ekonomija**

2. Monetarna politika

- sredstvo kojim **središnja banka** utječe na **opskrbu novca** nacionalnom valutom

Povijesni razvoj:

- prije **Velike depresije (1929.-1941.)** vlada ima pristup „laissez faire“ – ne miješa se u slobodno tržište
- nakon **Drugog svjetskog rata** vlada preuzima **proaktivnu ulogu** u gospodarstvu radi utjecaja na stopu nezaposlenosti, razinu inflacije, poslovne cikluse...

Gospodarski ciljevi vlade:

- rast **domaćeg proizvoda** (per capita DP)
- stabilnost **cijena i domaćeg proizvoda**
- pravednija raspodjela **dohotka**
- prigušenje uzleta i padova poslovnog ciklusa (stabilnost), nagli rast ekonomije, visoka zaposlenost, stabilnaost i niska razina inflacije (2% -3% godišnje), eksterna ravnoteža...

glavni ciljevi
fiskalne politike

Vrste fiskalne politike:

- **kontrakcijska/restriktivna fiskalna politika** – **povećanje poreza/prihoda** i **smanjenje javnih rashoda**, smanjenje potražnje i količine novca (primjenjuje se u vrijeme **inflacije**)
- **ekspanzivna fiskalna politika** – **smanjenje poreza** i **povećanje javnih rashoda**, rast zaposlenosti i ekonomije te kupovne snage (primjenjuje se u vrijeme **depresije**)

Instrumentalne varijable fiskalne potrošnje

1. **Budžetska potrošnja**
2. **Autonomni porezi**
3. **Transferi**
4. **Porezna stopa**

Fiskalni sustav

- svi oblici **fiskalnog zahvaćanja** (porezi i doprinosi), svi oblici **javnih** prihoda i rashoda te svi **propisi** koji uređuju navedene stavke
- temelj uspješne **fiskalne politike**
- **nekada jednostavni** (samo jedan oblik), **danas složeni** (puno različitih oblika)
- provedbom **fiskalnih propisa** zapravo se provodi **fiskalna politika** unutar fiskalnog sustava

- podsustavi:
 - **porezni sustav**
 - **carinski sustav**
 - **sustav doprinosa za socijalno osiguranje**
 - **sustav pristojbi**
 - **sustav ostalih davanja i sustav donacija**
 - **sustav koncesija i drugih prihoda**
- poželjne karakteristike dobrog fiskalnog sustava:
 - **izdašnost** – prihodi moraju biti adekvatni da zadovolje društvene potrebe za javnim rashodima
 - **pravednost** – raspodjela poreznog tereta mora biti pravdna
 - **neutralnost** – porezi trebaju minimalno utjecat na ekonomsko odlučivanje
 - **stabilizacijsko i razvojno djelovanje** – porezni sustav mora ostvarivati svrhu fiskalne politike za postizanje stabiliziracijskih i razvojnih ciljeva
 - **jednostavnost** – razumljiv poreznom obvezniku
 - **niski troškovi** – troškovi primjene poreznih obveza moraju biti što niži
 - **mjesto incidencije** – važno gdje se porez uvodi gdje se smiruje

Funkcije fiskalne politike

- **alokacija** – utjecaj na ulaganje i uporabu gospodarskih resursa
- **distribucija** – promijena raspodjele (dohotka, bogatstva, potrošnje) koja se ostvaruje na tržištu, s ciljem pravednije socio-političke raspodjele
- **stabilizacijska** – izgladivanje oscilacija gospodarskih aktivnosti (stabilnost cijena, stope gospodarskog rasta, zaposlenosti resursa, bilance plaćanja...)

Mjere fiskalne politike

- **javni radovi** – izgradnja infrastrukture u slučaju duboke i dugotrajne recesije
- **projekt javnog zapošljavanja** – kratkoročno zapošljavanje nezaposlenih u javnom sektoru
- **promjene poreznih stopa** – rastu u inflaciji, smanjuju se u recesiji
- **automatski stabilizatori** – djeluju trenutačno (automatska promjena poreznih prihoda i transfera plaćanja)

Državni proračun

- **glavni fiskalni instrument**
- sustavni pregled **planiranih prihoda** i **rashoda** neke države za neki period (obično godinu dana)
- formira ga **Vlada**, a prihvaća **Sabor** (parlament)
- prema **Zakonu u proračunu**, donosi ga **Hrvatski sabor**, obično u prosincu
- sadrži
 - **popis programa** koji se financiraju iz javnih rashoda (zdravstvo, obrana, obrazovaje, socijalna skrb...)
 - **porezne izvore**: porez na dohodak, porez na dobit, na dodatnu vrijednost, carine, doprinosi za socijalno osiguranje, trošarine...)
- **proračunski suficit** (ukupni prihodi > ukupni rashodi)
- **proračunski deficit** (ukupni prihodi < ukupni rashodi)
- **uravnotežen proračun** (ukupni prihodi = ukupni rashodi)
- **državni(m) dug(om)** (javni(m)i dug(om)) – ukupno akumulirano posuđivanje države, dolarska vrijednost svih državnih obveznica; mogu biti u vlasništvu pojedinca, poduzeća, monetarnih

podmiruje
se

neuravnotežen
proračun

institucija te stranih fizičkih i pravnih osoba; država se obvezuje u zadanom roku vratiti dugovanja pri određenoj kamati

Vrste proračune

- **državni proračun** – prihodi i rashodi proračunskih korisnika
- **proračun izvan proračunskih fondova** – Mirovinski i Zdravstveni fond, Zavod za zapošljavanje, HAC, Hrvatske ceste, Javno poduzeće Hrvatske vode, Hrvatski fond za privatizaciju, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka...)
- **proračuni jedinica lokalne samouprave i uprave** (županija, općina, gradova i Grad Zagreb)

***konsolidacija** – postupak eliminiranja svih transakcija i dužničko-vjerovničkih odnosa između određenih jedinica, izostavljanje transakcija između gore navedenih segmenata

Funkcije proračuna

- prikazuje **najvažnije ciljeve** u fiskalnoj godini
- služi kao **instrument kojim država utječe** na ekonomiju zamlje
- služi kao **kontrola prikupljanja i trošenja** proračunskih sredstava

Prihodi i primici državnog proračuna potječu od:

- **poreznih obveznika** (oporezivanje)
- **dobivenih potpora**
- **primitka od zaduživanja u zemlji ili inozemstvu**

Porezi

- **najveći izvor prihoda** državne blagajne; imaju fiskalno, ekonomsko i socijalno djelovanje te smanjuju kupovnu snagu privatnih osoba
- **progresivni** – viši dohodak → veći udio dohotka za porez nego kod niskog dohotka
- **regresivni** – viši dohodak → manji udio dohotka za porez nego kod niskog dohotka
- **proporcionalni porez** – jednak udio dohotka koji se oporezuje, neovisno o njegovoj visini
- **indirektni/posredni porezi** – razrezuju se samo posredno na pojince (**promet i trošarine**)
- **neposredni/direktni porezi** – izravno na pojedince ili poduzeća (**na dohodak i dobit poduzeća**)
- **porezna sposobnost** – mogućnost poreznog obveznika da plati porez, manifestira se u potrošnji, veličini imovine i visini dohotka
- **vrste poreznih osnovica** - osnovica po količini, po vrijednosti, paušalna, stvarna osnovica
- **metode za utvrđivanje osnovice** – automatska, administrativna/službena, direktna/metoda vlastite prijave, indirektna/metoda prijave drugih osoba, metoda komparacije/uspoređivanja

Porezna politika

- može djelovati **stimulativno i destimulativno** na radni plan pojedinca, tvrtka te gospodarskih grana
- **djeluje na:** uvjete poslovanja, inflaciju, platnu bilancu, migracije stanovništva, natalitet...
- služi za financiranje **nacionalnih i lokalnih javnih dobara**
- načela na kojima se temelji:

suvremeni
porezni
sustav

- **načelo korisnosti** – raspoređen razmjerno korištenju javnih dobara
- **načelo platežne sposobnosti** – iznos proporcionalan platežnim mogućnostima
- **načelo pravednosti**

- vodoravna pravednost – svi jednaki moraju biti jednako oporezovani
- okomita pravednost – različite visine dohotka moraju biti različito oporezovani

Neki logični uzročno-posljedični koncepti...

- porezi su **negativno korelirani** s ekonomskim rastom
- potiču ljude da:
 - rade više i ne smanjuju svoju potrošnju ili
 - rade jednako i smanjuju svoju potrošnju
- **povećanje poreza**
 - 566 **travnoteža** se uspostavlja na nižoj razini outputa i višoj razini cijena
 - dovodi do **neefikasnosti** i nižeg gospodarskog rasta
 - lošija pozicija i za potrošače i za proizvođače (prvi plaćaju više, drugi zarađuju manje)
 - suženje tržišta jer se smanjuje količina razmjene dobara
 - **smanjuje se blagostanje** potrošača i proizvođača u korist prihoda države
- porez na dohodak **snižava kamatnu stopu** na štednju, pa je potrebno povećati poreze na potrošnju
- štednja poduzeća = neraspoređeni profit + amortizacijske rezerve
- jače oporezivanje profita potiče njegovu raspodjelu na dividende, a niže oporezivanje povećava štednju poduzeća
- poticanje domaće štednje ne znači nužno porast domaćih investicija, jer povećana domaća štednja može otići u inozemstvo za boljim profitom
- **inokapital** – povećava domaće investicije i bez domaće štednje
- **oporezivanje rada** smanjuje zaposlenost te snižava potencijalni output
 - **gdje je jak sindikat** – poduzetnik **ne može** prevaliti porez na radnike, pa se povećava cijena rada i smanjuje potražnja za radnicima i povećava nezaposlenost
 - **gdje nije jak sindikat** – porez se **može** prevaliti na radnike, pa se **snižavaju satnice** uz isti bruto trošak rada

Financiranje proračunskog deficita

- **prodaja imovine** (npr. privatizacija)
- **zaduživanje**
 - kratkoročno – trezorski zapisi i nepodmirene obveze
 - dugoročno – krediti i obveznice
 - u zemlji ili u inozemstvu
- **suvremene javne financije** smatraju da proračun **ne treba** biti utrvnotežen te da se ne treba bojati deficita i rasta državnog duga
- **svrha državnog zaduživanja**: financiranje deficita državnog proračuna, financiranje investicijskih projekata i posebnih programa, otplata državnog duga, upravljanje likvidnošću proračuna, podmirenje dospjelih plaćanja u svezi s državnim jamstvima, pokrivanje potreba Hrvatske narodne banke za međunarodnim pričuvama

Javni dug

- **izravni javni dug** – ugovorene obveze prema vjerovnicima
- **potencijalni javni dug** – dio duga čije dospijeće nije siurno
- **državna jamstva** – financijska i činidbena

Državni dug

- kočnica ekonomskog rasta, porast neefikasnosti, premještanje kapitala
- težina državnog duga smanjuje se djelovanjem inflacije
- **nominalni deficit** – razlika proračunskih prihoda i rashoda
- **realni deficit** – nominalni deficit umanjen za umnožak ukupnog duga i stope inflacije

Uvjeti za ulazak u EURO zonu EU Maastrichtski kriterij konvergencije (1992.)

- **stabilnost cijena** – stopa inflacije ne smije biti više od 1.5% veća od prosječne stope inflacije triju država članica s najmanjom inflacijom
- **kamatne stope** – prosječna dugoročna nominalna kamatna stopa ne smije biti viša od 2% u odnosu na kamatne stope triju država s najnižom stopom inflacije
- **stabilnost tečaja** – nacionalna valuta ne smije devalvirati u prethodne dvije godine i mora se nalaziti unutar raspona utvrđenih Europskim monetarnim sustavom
- **deficit proračuna opće države** – udio proračunskog deficita opće države u BDP-u ne smije prelaziti 3%
- **državni dug** – udio bruto duga opće države u BDP-u ne smije prijeći 60%

održivost
javnih
financija

Pakt o stabilnosti i rastu (SGP)

- dogovor država članica EU vezan uz **fiskalnu politiku**
- odnosi se na **treću fazu** ekonomske i monetarne unije (nepovratno fiksiranje tečajeva te uvođenje jedinstvene valute – eura)
- primjenjuje se od **1.siječnja 1999.** Kako bi se osiguralo da države članice EMU održavaju fiskalnu disciplinu nakon uvođenja zajedničke valute – eura
- države članice koje su uvele euro moraju održavati tzv. **Maastrichtske kriterije konvergencije**, a **Pakt o stabilnosti i rastu** osigurava njihovo provođenje
- **obveze iz Pakta** stupile na snagu uvođenjem eura, a cilj je osigurati odgovornu i razmnu proračunsku politiku zemalja članica; one su dužne težiti **uravnoteženom proračunu**
- **kazna do visine od najviše 0.5% BDP-a** za zemlje čiji deficit prelazi 3% BDP-a
 - od kazne se izuzimaju zemlje koje su u godini povrede Pakta imale “izvanredne okolnosti”, tj. Prirodnu katastrofu ili pad BDP-a za više od 2%
 - fleksibilnost postoji i kod javnog duga, gdje se za države s prethodno iznimno visokim udjelom javnog duga u BDP-u smatra zadovoljavajućim ako im se udio duga u BDP-u približava referentnoj vrijednosti

Zakon o proračunu RH

- **omjer nepodmirenog iznosa državnog duga** na kraju godine u odnosu na projekciju BDP-a može biti veći od prošlogodišnjeg omjera, s tim da navedeni omjer ne bude veći od 60% BDP-a
- primjerenije bi bilo promatrati javni dug umjesto državni, kako bi zakon bio u skladu s Maastrichtskim kriterijem

Fiskalna pravila u Zakonu o fiskalnoj odgovornosti RH

- **ukupni rashodi** općeg proračuna izraženi udjelom u procijenjenom BDP-u godišnje će se smanjivati za najmanje 1%

- **smanjenje** se provodi do trenutka kada će primarni fiskalni saldo općeg proračuna u nominalnom iznosu biti jednak nuli ili pozitivan
- **cilj:** stabilizacija i smanjenje udjela javnog duga u BDP-u

Povijest fiskalne politike u RH

- u narednom razdoblju fiskalni deficit je i dalje povećavan
- takva kretanja zahtjevaju bolju kontrolu javne potrošne kako bi se zadovoljili kriteriji za ulazak u EU
- 2004. su radi veće transparentnosti i boljeg upravljanja u proračun uvršteni svi rashodi Hrvatskih autocesta i Hrvatskih željeznica, vraćena su socijalna prava roditeljima, braniteljima i umirovljenicima
- Zaduženje države ostvareno je na domaćem tržištu, kako bi se smanjio vanjski dug
- 1994.-2005. poboljšalo se upravljanje javnim financijama, ali su se pojavili i problemi – relativno visok udio državne potrošnje u BDP-u, visoka razina poreznog opterećenja, oslanjanje na prihode od privatizacije... zbog čega je Ministarstvo financija nastojalo provoditi racionalizaciju rashoda državnog proračuna
- Posljednjih godina naglasak je na smanjenju deficita i usporavanju rasta vanjskog duga i konsolidacije javnih financija
- Nastoji se voditi politika transparentnosti proračuna te smanjiti visina izdanih državnih jamstava
- Čine se promjene u poreznom sustavu
- Fiskalni cilj je smanjenje deficita
- Nepovoljna ekonomska kretanja odrazila su se i na fiskalna kretanja u 2011. i 2012. godini

... POGLEDATI KRAJ PREZE, slajd 60 do kraja 😊

MONETARNA POLITIKA

Poslovni ciklus- su pravilna gospodarska kolebanja, izražena u smjenama ekspanzije i kontrakcije ukupne ekonomske aktivnosti.

Monetarna politika odnosi se na odluke koje donose središnje banke kako bi utjecale na cijenu i dostupnost novca u gospodarstvu. Monetarna politika je dio ekonomske politike kojom središnja banka regulira ukupnu ponudu novca radi postizanja određenih ciljeva (stabilnost cijena, osiguranje pune zaposlenosti i gospodarskoga rasta, stabilnost deviznoga tečaja i dr.).

Glavni su instrumenti monetarne politike -operacije na otvorenom tržištu, stalno raspoložive mogućnosti, obvezna pričuva i devizne intervencije. Uporabom pojedinih instrumenata monetarne politike središnja banka (izravno ili neizravno) utječe na količinu primarnoga novca i kamatnu stopu. Ako mjere monetarne politike djeluju na smanjenje primarnog novca i povećanje kamatnih stopa, tada je to restriktivna monetarna politika. U obrnutom slučaju, kada mjere monetarne politike djeluju na povećanje primarnoga novca i smanjenje cijene novca, riječ je o ekspanzivnoj monetarnoj politici. Ovisno o izboru ciljeva i instrumenata za njihovo postizanje, govori se o različitim režimima monetarne politike. Sve češći pristup središnjih banaka u provođenju monetarne politike u današnje vrijeme predstavlja politika ciljanja inflacije (inflation targeting).

Centralna banka je središnja monetarna institucija svake zemlje. Naziva se i bankom banaka, a zadaća joj je da se bavi emisijom novca u državi, odgovorna je za provođenje novčane i kreditne politike, osiguranje potrebne domaće i inozemne likvidnosti te zakonitosti rada ostalih banaka.

Pod pojmom stabilnog okruženja u makroekonomiji podrazumijeva se gospodarstvo u kojem je na snazi -niska inflacija, održivi ekonomski rast, stabilnost deviznog tečaja te stabilnost cjelokupnog financijskog sustava.

Ciljevi monetarne politike-visoka zaposlenost, ekonomski rast, stabilnost cijena. Prirodna nezaposlenost je najniža razina nezaposlenosti kod koje inflacija može ostati stabilna. Ciljevi monetarne politike: Stabilnost kamatnjaka povećava transparentnost i stabilnost financijskih tržišta te olakšava planiranja vezana uz budući novčani tijek. Stabilnost financijskih tržišta omogućuje efikasno prenošenje novčanih viškova od suficitarnih ka deficitarnim subjektima te pridonosi izbjegavanju čimbenika razvoja financijske krize. Uz stabilnost na deviznom tržištu sprječava se promjena uvjeta razmjene vezana uz pad ili rast vrijednosti domaće valute u odnosu na strane valute.

Vrste monetarne politike-**Ekspanzivna monetarna politika** ili politika „jeftinog novca“ primjenjivat će se u gospodarstvu koje se nalazi u stanju krize. Gospodarskim subjektima omogućit će se lakši pristup novcu, kamatne stope na kredite će se sniziti, u opticaj ulazi veća količina novca, povećavaju se investicije i osobna potrošnja, a takvi uvjeti u gospodarstvu trebali bi imati utjecaj na porast ukupne proizvodnje i zaposlenosti. **Restriktivnu monetarnu politiku** ili politiku „skupog novca“ središnja banka primjenjuje kada gospodarstvo posluje u stanju prosperiteta. Dolazi do smanjenja količine novca u opticaju, gospodarski subjekti plaćaju veću cijenu novca jer su kamate porasle, smanjuju se investicije i osobna potrošnja, a sve u svrhu stabilizacije cijena i suzbijanja inflatornih učinaka.

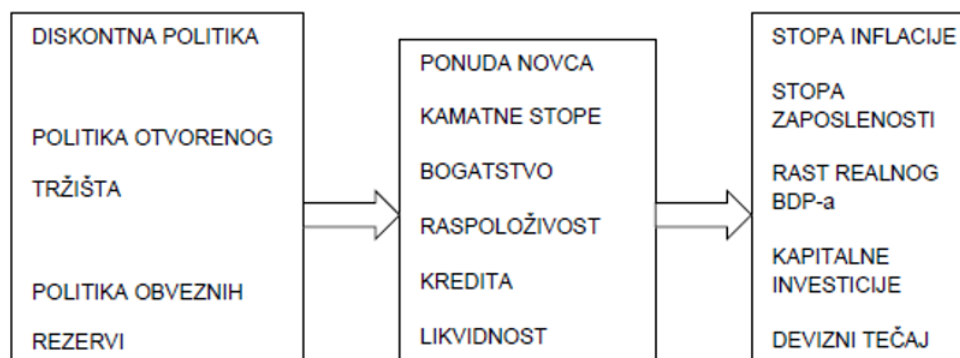
Instrumenti monetarne politike su stopa obvezne rezerve, eskontna stopa, intervencije na deviznom tržištu i operacije središnje banke na otvorenom tržištu-ostvaruju se kupovinom i prodajom vrijednosnih papira. Kada vlada depresija onda središnja banka pristupa ekspanzivnoj monetarnoj politici, odnosno kupovini vrijednosnih papira na financijskom tržištu.

Kvantitativni instrumenti su svi oni instrumenti koji na razini cjelokupne privrede djeluju na povećanje ili smanjenje količine novca i kredita. **Kvalitativni** instrumenti bi pak bili oni instrumenti koji djeluju na povećanje ili smanjenje količine novca i kredita, ali na razini izabраниh razvojno prioritetnih gospodarskih djelatnosti.

U razvijenim gospodarstvima najznačajniji instrumenti monetarne politike su politika diskontne stope, politika otvorenog tržišta i politika obveznih rezervi. Njihovo se djelovanje ostvaruje preko određenih kanala monetarne politike. Kanali monetarne politike su: ponuda novca, kamatne stope, bogatstvo, raspoloživost kredita i likvidnost. Veća ponuda kredita će rezultirati smanjenjem kamatnih stopa, što će stimulirati potražnju za kapitalnim investicijama. Kada se kamatne stope smanje, ceteris paribus, cijene ostale financijske imovine, kao što su primjerice dionice i obveznice, će porasti.

Diskontna politika predstavlja tipičan instrument monetarne politike kojim koriste središnje banke tržišnih ekonomija. Promjenom visine diskontne stope središnje banke mogu indirektno djelovati na visinu novčane ponude i usmjeravati kretanje potražnje za novcem. Diskontna stopa ili eskontna stopa je kamatna stopa po kojoj središnja banka odobrava kredite poslovnim bankama i koju središnja banka obračunava pri otkupu mjenica. Time utječe na tržišne uvjete formiraju kamate na novčanom tržištu. Povećanje diskontne stope djeluje na rast aktivnih kamatnih stopa. Ponuda novca se povećava samnjenjem dikontne stope.

Politika otvorenog tržišta značajan je instrument monetarno kreditne politike kojega koriste središnje banke razvijenih tržišnih ekonomija sa ciljem reguliranja mase novca u opticaju. Politika obveznih rezervi sastoji se u određivanju stope obvezne rezerve i drugih uvjeta koji određuju visinu obveznih rezervi koje poslovne banke trebaju obračunati i izdvojiti na depozite. Selektivna kreditna politika predstavlja kvantitativnu mjeru kontrole uporabe kredita iz primarne emisije i ukupnih novčanih tokova.

Glavni zadaci centralne banke su: regulacija novčane mase, odnosno emisija novca ili povlačenje novca iz optičaja reguliranje deviznog tečaja, reguliranje financijskih obveza države prema inozemstvu, briga za platnu bilancu i devizne rezerve, osiguranje uloga na štednju (depozita), kontrola zakonitosti rada poslovnih banaka i pomoć poslovnim bankama u rješavanju kriza.

Funkcije centralne banke jesu: Monopol na emisiju novčanica, Vladin bankar i banka banaka (davalac posljednjeg utočišta), Upravljanje deviznim i zlatnim rezervama i vođenje registra vladinih vrijednosnih papira, Reguliranje i supervizija bankarske industrije, Reguliranje službene kamatne stope – koristi se za regulaciju inflacije i deviznog tečaja.

Kontrolu likvidnosti bankarskog sistema, centralne banke mogu ostvariti: kreditiranjem komercijalnih banaka, reguliranjem stope obavezne rezerve, politikom djelovanja na otvorenom tržištu (prodajom ili kupovinom vrijednosnih papira), supervizijom bankarskog sektora, podrškom za obavljanje platnog prometa i njegovom likvidnošću, funkcijom povezanom sa ulogom centralne banke kao fiskalnog

agenta države u međunarodnom platnom prometu, (servisiranje međunarodnih obaveza zemlje, odnosno u ulozi regulatora međunarodne likvidnosti zemlje). Kamatna stopa je određena jednakošću ponude i potražnje za novcem; Mijenjajući ponudu novca, centralna banka utiče na kamatnu stopu; Centralna banka mijenja ponudu novca operacijama na otvorenom tržištu, koje predstavljaju kupovinu ili prodaju obveznica za novac; Operacije na otvorenom tržištu u kojima centralna banka povećava ponudu novca kupovinom obveznica dovode do porasta cijene obveznica - i jednako tako, do pada kamatne stope; Operacije na otvorenom tržištu u kojima centralna banka smanjuje ponudu novca prodajom obveznica dovodi do pada cijene obveznica i jednako tako, do porasta kamatne stope.

Hrvatska narodna banka je središnja banka Republike Hrvatske. U ostvarivanju svog cilja i obavljanju svojih zadataka Hrvatska narodna banka samostalna je i neovisna, a izvješća o svom djelovanju podnosi Hrvatskom saboru. Cilj hrvatske narodne banke jest održavanje stabilnosti cijena pri čemu HNB vodi računa i o stabilnosti financijskog sustava u cjelini.

MONETARNA POLITIKA HNB-CILJEVI MONETARNE POLITIKE Osnovni cilj Hrvatske narodne banke jest održavanje stabilnosti cijena. To u praksi znači da središnja banka podupire nisku i stabilnu inflaciju. **OKVIR MONETARNE POLITIKE-** Osnovni cilj Hrvatske narodne banke jest održavanje stabilnosti cijena. To u praksi znači da središnja banka podupire nisku i stabilnu inflaciju. **TEČAJNI REŽIM-**Osnovni cilj Hrvatske narodne banke jest održavanje stabilnosti cijena. To u praksi znači da središnja banka podupire nisku i stabilnu inflaciju. **PROVOĐENJE MONETARNE POLITIKE-**Hrvatska narodna banka provodi monetarnu politiku određivanjem i primjenom instrumenata i mjera koji su joj potrebni za ostvarivanje njezinih ciljeva i zadaća. Osnovni instrument monetarne politike HNB-a jesu devizne intervencije **INSTRUMENTI MONETARNE POLITIKE-**U ostvarivanju utvrđene monetarne politike Hrvatska narodna banka koristi se instrumentima i mjerama koji su joj potrebni za reguliranje kreditne aktivnosti i likvidnosti banaka i za reguliranje količine novca u optjecaju te donosi mjere u svezi s kamatnim stopama. **ULOGA ZAJMODAVCA U KRAJNJOJ NUŽDI** Uloge središnje banke kao zajmodavca u krajnjoj nuždi podrazumijeva osiguranje likvidnosti za solventne kreditne institucije u svrhu očuvanja stabilnosti bankovnog i financijskog sustava. Okvir monetarne politike Hrvatske narodne banke temelji se na održavanju stabilnosti nominalnog tečaja kune prema euru.

Za postizanje svoga cilja - stabilnost cijena - HNB koristi sljedeće instrumente-Devizne aukcije Obveznu rezervu, Operacije na otvorenom tržištu. Obvezna rezerva znači da poslovne banke moraju izdvojiti određeni dio svojih likvidnih sredstava na račun središnje banke.

Devizni tečaj može biti: fiksni - onaj gdje je vrijednost domaće valute vezana uz neku robu, fluktuirajući - onaj koji se formira slobodnim djelovanjem ponude i potražnje na deviznom tržištu i koji otklanja bilo kakav vantržišni, obično administrativni, utjecaj na njegovo formiranje.

Devizni tečaj se formira pod utjecajem ponude i potražnje na deviznom tržištu, a to je tržište na kojem se trguje valutama različitih zemalja i tako određuje njihova cijena

Aprecijacija jedne valute izaziva automatski deprecijaciju druge valute i obrnuto. Deprecijacija i aprecijacija su promjene deviznih tečajeva pod utjecajem ponude i potražnje na deviznom tržištu, dok su devalvacija i revalvacija promjene deviznih tečajeva pod utjecajem monetarnih vlasti.

Inflacija je proces kontinuiranog porasta novčane mase odnosno porast opće razine cijena. Prema intenzitetu inflacija se dijeli: Blagu ili puzeću, stopa inflacije na godišnjoj razini manja od 5%, Umjerenu stopu inflacije na godišnjoj razini između 5-10%, Galopirajuću stopu inflacije na godišnjoj razini > 10%, Hiperinflaciju stopu inflacije na mjesečnoj razini > 50%.

Inflacija dovodi do povećanja cijena. Zašto je deflacija loša-Međutim, kontinuiran i raširen pad cijena u gospodarstvu kojemu uzrok nisu poboljšanja u proizvodnji nije dobar trend jer može dovesti do lančanog pada cijena. Gospodarski rast počeo će se usporavati kako potrošači i poduzeća budu smanjivali potrošnju i ulaganja.

Referentne kamatne stope, koje se nazivaju i referentne stope, kamatne su stope koje se redovito osuvremenjuju i javno su dostupne.

Kriteriji pristupu europodručju- mjeri se napredak u sljedećim područjima: cjenovna kretanja, tj. inflacija, proračunski saldo i državni dug, devizni tečajevi, dugoročne kamatne stope.

Održavanje ravnotežnog realnog tečaja je važno za održavanje stabilne stope rasta.

Banke drže rezerve iz tri razloga:

- 1.Svakoga dana neki depozitari podižu gotovinu sa svojih računa, dok drugi polažu gotovinu na svoje račune.
2. Na isti način, svakoga dana građani s računima u banci ispisuju čekove (ili plaćaju putem opće uplatnice) građanima s računima u drugim bankama, a građani s računima u drugim bankama ispisuju čekove (ili plaćaju putem opće uplatnice) građanima s računima u banci.
3. Banke su obveznici držanja zakonom određenih rezervi.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak – HABOR. HAVOR je razvojna i izvozna banka osnovana sa svrhom kreditiranja obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva. DJELATNOSTI financiranje obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva, financiranje infrastrukture, poticanje izvoza, potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva, poticanje zaštite okoliša, osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika.